
DOKUMENTUM

AGYAG ÉS KERÁMIA

S Á F R Á N Y I M R E

A KERÁMIA

A legősibb művészetek egyike végigkísérte az embert fejlődésében a barlangtól a felhőkarcolókba: tehát ma is velejárója a sima lapokból szerkesztett divatos bútordaraboknak, ma is a függöny, a szőnyeg és a virág mellett dísz lehet a lakásnak. Kerámiával foglalkozó művészeink tehát nem kis fába vágják a fejszéjüket, amikor hadat üzenve a kirakatainkat elárasztó ízléstelen, „régimódi” figurácskáknak, vázáknak és egyéb használati tárgyakkal, a leegyszerűsített formát és a lefokozott színskálát igyekeznek népszerűsíteni a kerámiában is.

Nem véletlen, hogy a művésztelepi mozgalom már néhány éve művészeink ilyen irányú kezdeményezését és törekvéseit is felkarolta, és ma már Kishegyesen a kerámiatelep jelentős eredményeket mutat fel. Ehhez az eredményorozathoz zárkózik fel a vasárnap megnyitott kerámiatárlat a kishegyesi ifjúsági otthonban. Ez a tárlat az ideai táborozáson részt vett hat művész eredményeit summázza. Ana Bešlić, Fekete Edit, Kalmár Ferenc, Radmila Radojević, Mira Sandić és Togyerás József vettek részt az idén a kerámiatelep munkájában, és ők is a kiállítói a tárlatnak, ebből kifolyólag nekik kell címeznünk a kifogásainkat is, melyek a tárlat elrendezésére vonatkoznak. Nagyon sok kiváló mű az elrendezés folytán nem jutott megfelelő látószögbe a látogatóval, s ezért rejtve maradt a nézők előtt a tárlat sava-borsa, mintha szépségversenyen sűrű fátylakba burkolva jelennének meg a versenyzők a bírálóbizottság előtt.

A kísérletezés a legmegfelelőbb szó, mellyel az ideai kishegyesi kerámiatárlatot jellemezhetjük, és ebben a műfajban, ha azt állítjuk a művészekről, hogy kísérleteznek, ez dicséretet jelent, hiszen a kerámia, a modern kerámia ízlésformáló szerepe nagy és összetett, és nyilvánvaló, hogy a kész sablonok és a kitaposott utak nem vezethetnek célhoz. Valószínű, hogy ez a makacs keresés, a próbálgatások sorozatai eredményezték azt a széles értékskálát is, melyet az a hat művész ezen a tárlaton felvonultat: mintha mindegyik kiállító műtermének legeldugottabb sarkáról lebbentette volna fel a függönnyt, bemutatva a kíváncsi publikumnak azt is, ami kevésbé sikerült. Egészen jelentéktelen versenyen is

születhet viszont új csúcás, új rekord, így van ez ezen a szerény, rögtönzött tárlaton is, mindegyik kiállító művei között rábukkanhat a kutató szem olyan alkotásra, melyen a kiállító tehetségének a maximumát nyújtja.

Éppen ezért ez a tárlat, valószínű, nem téveszt célt: népszerűsíti ezt a művészetet egy olyan környezetben, mely mindig nyitott szívvel várja művészeink eredményeit.

7 *Nap*, 1963. szept. 13.

A KISHEGYESI PÉLDA

Jegyzet a XI. kerámiai kiállítás margójára

Kulturális tradíciót teremteni kivételes feladat, irigylésreméltó küldetés, gazdaságos tevékenység. Tizenegy éven át egyazon tevékenységet istápolni, szervezni kultúránk tarackos kertjében, minden dicséretet megérdemel. A művésztelepi mozgalom keretében Vajdaságban, a művésztelepi mozgalom hazai bölcsőjében és melegágyában a kishegyesi kerámiai művésztelepnek úttörő szerep jutott. Ez az a község, ahol a szervezési nehézségek ellenére minden akadályon át, íme, immár a tizenegyedik tárlat hirdeti az agyagművészség bácskai megújulását néhány fanatikus keramikus, néhány lelkes szervező, néhány lelkes szervező, néhány megértő mecénás együttes vállalkozása nyomán.

A tizenegyedik kerámiai kiállítást Kishegyesen is és Szabadkán is, ahová a tárlat anyagát nagy érdeklődéssel várják ennek az ősi művészetnek a hódolói, nagy érdeklődés kíséri. Kishegyesen vasárnap, e hó 8-án nyílt meg és 16-án zárul ez a látványos bemutató. A kerámiai művésztelep közönsége előtt nem ismeretlenek a kiállítók. Ana Bešlić, Ivan Jandrić, Kalmár Magdolna, Moják Aranka, Nemes F. Edit, Mira Sandić és Togyerás József nemcsak azt az anyagot mutatják be ezen a tárlaton, amit a nyáron termeltek hegyesi vendégszereplésük időszakában, hanem tevékenységük legújabb eredményeiből adnak ízelítőt.

A tárlat egységét talán az a körülmény szavatolja, hogy Szabó Ferenc szabadkai gölöncsér a művésztelep vendégeként eredményesen együttműködött a telep munkájában részt vevő keramikusokkal, s ezáltal a kézzel való mintázás egy kissé háttérbe szorult, a tárlat egységének előnyére, a mintázás egyéni jegyei csupán halkán kísérik plasztikai egységének vezérmotívumait. Más a helyzet a festéssel. Itt szembeszökően nagy a skála, s nagyobbára a kiállított művek minőségi skálája is a tárgyak díszítésénél rétegeződik szét. Ha hegyesi iskoláról még nem is beszélhetünk a vajdasági művészetben, de az idei tárlat már felveti ezt a fogalmat is.

A kishegyesi kerámiai művésztelepnek köszönhető az az érdeklődés, mely a művészet eme ősi fajtája iránt Észak-Bácskában megnyilvánul. Ezt az érdeklődést kívánja fokozni a Képzőművészeti Találkozó rendezte kerámiai triennále, melyre az előkészületek már régen folynak. A nagy országos tárlat megnyitóját október elejére várjuk. A hírek szerint a triennále nem csupán a most élő keramikusaink alkotásainak lesz a szemléje, hanem érdekes kerámiai gyűjtemények, valamint e művészet fejlődésének értékes dokumentumai is bemutatásra kerülnek.

7 Nap, 1968. szept. 13.

AZ AGYAG DICSŐÍTÉSE

Jegyzet az I. kerámiai triennále katalógusának margójára

A Városi Múzeum régi épületében a Képzőművészeti Találkozó megszervezte az I. Kerámiai Triennalét.

Hihető, hogy a triennále létrejött, amelyet nem kis mértékben a kishegyesi kerámiai művésztelep évtizedes fennállása is elősegített, visszahat az ottani alkotói tevékenységre is, de ugyanakkor a keramikusok e nagy szabadkai szemléje előtt nem állhatnak bekötött szemmel építészeink sem, akiknek éppen ez az esemény hívja fel újra a figyelmét Raichle J. Ferenc, Komor Marcell és Jakab Dezső hagyatékára, valamint megszívlelendő elveikre egy sajátosabb regionális architektúra érdekében.

Ennek az eseménynek a jelentősége – éppen azért, mert az itt élő ember alkotószellemének a legmesszebbre visszanyúló húrjain szólal meg – ma még felmérhetetlen. A legősibb és erre a tájra az egyetlen jellemző anyagnak, az agyagnak a művészi megformálásáról tanúskodó régészeti leletek azt bizonyítják, hogy a kerámia már a most itt élő népek előtt is jelen volt ezen a tájon. Ez a folyamatosság a népi kerámiában nemcsak a jugoszláv népek, hanem a Duna mentén élő összes népek alkotói tevékenységében is kimutatható.

A modern művészi kerámiának tehát megvannak a gyökerei, van mire támaszkodnia, és ez a gazdag hagyomány sajátos eredmények elérésére ihleti a korszerű kerámia apostolait.

A régi múzeum épülete ideális hely a triennále megrendezésére, hiszen önmagában is építészeti remekmű, a kerámia alkalmazásának remek példája. Az épületet Raichle J. Ferenc (1879–1926?) építész és festőművész építette magának a századforduló éveiben. Ebben az épületben rajtolt az I. Kerámiai Triennále három egységet képező anyaggal. A művészei kerámia, a gölöncsérmun-

kák és a kiállított gyűjtemények látványos anyagához hozzájárulnak négy külföldi művész művei is, akiket a jugoszláv kerámia értékelése és nagyrabecsülése hozott el az első triennálénkra. Ennek köszönhető, hogy a triennále közönsége nemcsak a népi génusz alkotta gölöncsérremekművekben, nemcsak művészi kerámiánkban gyönyörködhet, de a vendégek művei között először találkozhat Picasso-kerámiával is. Sajnálatos, hogy a Baranyi házaspár, amely ezen a tájon a kerámai úttörője volt, s ma is e művészet világszerte elismert tekintélye, ezúttal távol tartotta magát ettől a nagy szemlétől.

A kiállítás hatalmas anyagának szemlélése közben önkéntelenül is felvetődik a nézőben a kérdés: milyen távlatok előtt áll ez a kulturális helyzetünk imperatívusaként most kirobbant kezdeményezés. Szép lenne, ha ez a háromévenként ismétlődő rendezvény nemcsak hazánk népeinek és nemzetiségeinek eredményeit mutathatná be, hanem vendégül láthatná a Duna menti államok kerámikusait és gölöncsérjeit is. Ennek a kínákozó lehetőségnek a gondolatát sugalmazza az is, hogy Pécssett a szabadkai triennále megnyitásával egyidejűleg nyílt meg egy nagy kerámiakiállítás. Pécsváradon pedig a III. Magyar Gölöncsérkiállítás.

Fogyatékosága a triennálénak, hogy már most, induláskor nem került sor a kerámiaipar termékeinek bemutatására, habár az ipari formaképzés szerves része a művészi kerámiai alkotómunkának. A krámiai triennále funkciójának egyik vetületét mindenképpen az ipari formaképzés fejlesztésében kell keresnünk. Ezen a téren a hazai kerámiaipar mellett kölcsönösen hasznos lenne az együttműködés a pécsi porcelángyárral, ahol a híres Zsolnay-termékek készülnek.

7 Nap, 1968. október 25.